

אירוע השנה של עולם העסקים

מדינה חסרת אנרגיה

כלכלה ירוקה

ד"ר אופירה אילון

"עלויות חיזונית", אותן עלויות שכל המשק משלם אותן באישפוזים, באבדן ימי עבודה עקב מחלה ובתמותה הן הסיבה שבגללה חייבת המדינה להתערב ולא לתת לשוק לפעול לבד. כשל שוק זה מחייב התערבות ממשלתית על מנת לכוון את המשק לכיוון של הפקה ושימוש באנרגיה נקייה, לחסכון ולשימוש מושכל במשאבים

ממשלת ישראל קיבלה החלטות רבות ומגוונות בנושא האנרגיה, משק החשמל, עידוד טכנולוגיות להפקת אנרגיה ממקורות מתחדשים וכו', עוד הרבה לפני שאל גור פרץ לתודעה העולמית (כאשר זכה בפרס האוסקר על סרטו "אמת מטרידה" ובפרס נובל לשלום יחד עם מרעני הפאנל הבינלאומי לחקר ההתחממות הגלובלית (IPCC) בנושא הגברת אפקט החממה ותוצאותיו האפשריות. החלטות ממשלה, לו רק היו מתממשות, היו יכולות להציב את מדינת ישראל בחזית העשייה הטכנולוגית והסביבתית, וגם למצב אותה כמדינה מפותחת, הרואגת לפתוח כלכלי תוך שימור המשאבים והסביבה (פיתוח בר קיימא).

ישראל, לדוגמא, היתה המדינה הראשונה (ועד לפני מספר שנים מועט-היחידה) בעולם אשר חייבה התקנת דודי מים סולאריים. כבר משנת 1980 מחויבים אורחי המדינה להתקין את דודי השמש כחלק מהתנאים לאכלוס מבנה. ישראל השכיחה לתמוך בחברות כמו אורמת ולוו (לימים, סולל) אשר הקימו תעשייה לתפארת ויישמו את הפיתוחים הטכנולוגיים שלהם במקומות רבים בעולם (רק לא בישראל).

במקביל להצטרפות לפעולות מינוריות בתחום האנרגיה הוכפל שיא הביקוש לחשמל בין השנים 1990 לשנת 2000. תרחיש ה"עסקים כרגיל" במשק החשמל הישראלי צופה כי עד 2010 תעלה הצריכה בקצב של 4.4% לשנה (יותר מהתחזיות האופטימיות ביותר על הגדול בצמיחה לנפש ופי שתיים יותר מקצב הגידול של האוכלוסייה). כששיא הביקוש לחשמל עומד כבר היום על למעלה מ-10000 מגה-ווט. צריכת החשמל מהווה כשליש מכלל צריכת האנרגיה במשק ובשעות השיא מהווה הביקוש לחשמל למוזג אוויר קרוב ל-50% מהביקוש.

מספר כלי הרכב הממוענים הנעים על הכבישים הוא כשני מיליון. סקטור התחבורה צורך אף הוא כשליש מהאנרגיה הראשונית המיובאת, רובה ככולה, מחו"ל. שריפת דלק פוסילי גורמת לפליטת תחמוצות חנקן, תחמוצות גפרית, חלקיקים, תרכובות אורגניות הגורמים לזהום אוויר "מקומי" להגברת תחלואה, לפגיעה בערך דיור, לפגיעה ביבולים חקלאיים וכן נפלט בתהליך שריפת הדלק פחמן דו חמצני, שהוא "גז הממה".

כאשר מחירה של חבית נפט נושק את רף 100 דולר לחבית, עולה הצורך במציאת חלופות לאנרגיה הקונבנציונאלית, היקרה כל כך. הוסיפו לכך את התגברות פליטות גזי הממה, איומי טרור ומשטרים לא יציבים במדינות הנפט, כמו גם הגידול המתמיד של הצריכה בעולם המפותח והמתפתח, ותקבלו תחזית

קודרת למדי בכל הקשור למשאבי אנרגיה נפט זמינה. לפיכך, הצורך במציאת חלופות מחייב וכאן צריכים להכנס לפעולה מנגנוני ייצור אנרגיה נקייה ושיטות לחסכון ולשימור אנרגיה.

הטענה השכיחה במקרים אלה היא מדוע הממשלה לא תומכת (באמצעות חקיקה ותמריצים כלכליים), מקדמת (באמצעות תמיכה במחקר ופתוח, או בייזום וקידום פרויקטים). נכון, הממשלה יכולה לרשום לזכותה מספר פעולות שעשתה בנדון: תמיכה שנתנה לחברות לוו וארמת בתחילת דרכן בשנות ה-60 וה-70 המאה הקודמת, חייבה בתי אב להתקין דודי שמש בתחילת שנות השמונים, נתנה פרמיות ע"י הרשות לשרותים ציבוריים חשמל למפיקי אנרגיה סולארית ואף הקימה קרן הונק שמטרתה לקדם את המחקר, הפיתוח והייזום בישראל בתחום הקלינטק - אנרגיה חלופית ומתחדשת - קרן של מיליון וחצי שקלים שיכולה לתמוך בסכום של חצי מיליון שקלים למיום. עם זאת, כנגד, נטען כי היעדים שהציבה לעצמה הממשלה בנושא שימוש באנרגיה מתחדשת אינם מתממשים, כי התוכנית להקמת חווה סולארית בנגב, כחלק מההתחייבות הנ"ל, כבר תקועה שבע שנים לפחות, כי תעריפי התמיכה באנרגיה סולארית אינם מהווים תמריץ מספיק כדי לגרום לחברות נוספות להכנס לתחום וכי תקציבי קרן הונק קטנים ולא מספקים.

בעידן ההפרטה והשוק החופשי, נראה, לכאורה, כי תפקיד הממשלה צריך להתרכז ברגולציה ובאכיפה ולא בייזום וקידום טכנולוגיה זו או אחרת. לא כך הדבר בשוק האנרגיה בכלל ובישראל בפרט. בעת ייצור אנרגיה (החל מתהליך זקוק הנפט ועד שריפתו בתחנות הכח או במנועי המכוניות) נוצר, כאמור, זהום אוויר מקומי וגלובלי אשר גורם לעומס כלכלי על המשק - עומס שלא מועמט על המזהם (בתי הזקוק, חברת החשמל ונהג המכונית). כלומר, אותן "עלויות חיזונית", אותן עלויות שכל המשק משלם אותן באישפוזים, באבדן ימי עבודה עקב מחלה ובתמותה הן הסיבה שבגללה חייבת המדינה להתערב ולא לתת לשוק לפעול לבד. כשל שוק זה מחייב התערבות ממשלתית על מנת לכוון את המשק לכיוון של הפקה ושימוש באנרגיה נקייה, לחסכון ולשימוש מושכל במשאבים. ●

הכותבת עומדת בראש תחום סביבה ומוכחות פורום האנרגיה במוסד שמואל נאמן

הכותבת עומדת בראש תחום סביבה ומוכחות פורום האנרגיה במוסד שמואל נאמן